

Newsletter-ul este elaborat în baza emisiunii radiofonice din 15 septembrie 2012, realizate de Asociația pentru Politică Externă (APE) în comun cu Friedrich-Ebert-Stiftung (FES). Emisiunea este difuzată de postul public Radio Moldova și de Radio Vocea Basarabiei. Emisiunea este parte a proiectului FES și APE „Dialoguri de politică externă”.

foreign policy association
APE
asociația pentru politică externă

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

NEWSLETTER

BULETIN BILUNAR • 29 SEPTEMBRIE 2012 • NR.15 (79)

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

TEMELE EMISIUNII:

1. Șefa Misiunii OSCE din Republica Moldova, **Jennifer Brush**, despre procesul de negocieri în formatul 5+2 și perspectivele reglementării conflictului transnistrean.
2. Relațiile dintre Chișinău și Kiev, într-o discuție cu ambasadorul moldovean la Kiev, **Ion Stăvilă**. R.Moldova are așteptări mari de la președinția Ucrainei la OSCE în 2013

Asociația pentru Politică Externă, împreună cu Friedrich-Ebert-Stiftung, vă invită la un ciclu de emisiuni consacrate politicii externe a Republicii Moldova și subiectelor de integrare europeană. Ultima perioadă a fost marcată de o serie de evenimente importante pentru Republica Moldova:

Premierul Vlad Filat a avut miercuri la Bruxelles un șir de întrevederi cu oficiali europeni, fiind însoțit de ministrul de Externe, Iurie Leancă, și ministrul Economiei, Valeriu Lazăr. Vizita vine la scurt timp după ce săptămâna trecută premierul Filat a vizitat Moscova, după care ministrul rus al Energeticii a declarat că Gazprom va reduce prețurile la gaze în cazul în care Republica Moldova va renunța la pachetele energetice cu UE. Săptămâna aceasta delegația moldoveană a discutat la Bruxelles cu Comisarul european pentru energie, Gunther Oettinger, despre colaborarea moldo-comunitară în domeniul energetic, precum și despre „perspectivele acestei colaborări”. Comunicatul de presă al Guvernului nu oferă mai multe detalii.

Luni, 17 septembrie, Comisarul european pentru cooperare internațională, ajutor umanitar și gestionarea crizelor, Kristalina Georgieva, a declarat la Chișinău că toate acțiunile care sunt întreprinse în prezent de UE au menirea să ajute Republica Moldova să finalizeze Acordul de asociere și Acordul de liber schimb până la summit din noiembrie 2013 al Parteneriatului Estic. Un alt aspect important și palpabil, care va aduce beneficii cetățenilor Republicii Moldova, este implementarea Planului de acțiuni privind liberalizarea regimului de vize. Comisarul european a mai specificat că UE va acorda susținere pentru depășirea consecințelor secetei din acest an.

Săptămâna aceasta a avut loc la Chișinău cea de a doua Conferință a autorităților locale și regionale a Parteneriatului Estic, reuniune care are loc pentru prima dată într-un stat care nu este membru al Uniunii Europene și care își propune să contribuie la consolidarea relațiilor dintre autoritățile locale și regionale.

Irlanda va intensifica eforturile pentru definitivarea Acordului de liber schimb și a Acordului de asociere dintre Republica Moldova și UE, în prima jumătate a anului viitor, când va deține președinția Uniunii Europene, astfel încât aceste documente să poată fi finalizate până la summitul Parteneriatului Estic din noiembrie 2013. Declarații în acest sens a făcut la Chișinău ministrul pentru Afaceri Europene al Irlandei, Lucinda Creighton, care a vizitat Republica Moldova în zilele de 19-21 septembrie.

În calitatea sa de președinte în exercițiu al OSCE, Lucinda Creighton a salutat progresele înregistrate în reglementarea transnistreană pe parcursul acestui an, dar a subliniat că OSCE ar dori mai multe progrese în reglementarea situației școlilor cu predare în grafie latină din stânga Nistrului, dar și a libertății de circulație, în special deschiderea podului de la Gura Bâcului, renovat la începutul anilor 2000 din fonduri europene.

Președintele Parlamentului de la Chișinău, Marian Lupu, a solicitat, în plenum Conferinței președinților de Parlaamente din cadrul Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, încheierea perioadei de monitorizare a Republicii Moldova. Argumentele pentru trecerea la etapa de post-monitorizare sunt construite pe încrederea că Republica Moldova, fiind o țară democratică cu aspirații europene, îndeplinește cerințele pentru a fi promovată pe merit, a declarat Marian Lupu. Republica Moldova este țara cea mai îndelung monitorizată de Consiliul Europei, după aderarea sa în 1995.

Jennifer Brush: Soluționarea conflictului transnistrean este un pas crucial către statul de membru al UE

Lina Grău: Ministrul pentru Afaceri Europene al Irlandei, Lucinda Creighton, care este în acest an și președintele în exercițiu al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa, a salutat recent la Chișinău progresele înregistrate în reglementarea transnistreană pe parcursul acestui an, dar a subliniat că OSCE ar dori mai multe progrese în reglementarea situației școlilor cu predare în grafie latină din stânga Nistrului, dar și în privința libertății de circulație, în special deschiderea podului de la Gura Bâcului, renovat la începutul anilor 2000 cu susținerea fondurilor europene.

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa este unul dintre mediatorii în formatul de negocieri 5+2 pentru reglementarea transnistreană, de rând cu Rusia și Ucraina, format din care mai fac parte, în calitate de observatori, Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii. Șefa Misiunii OSCE în Republica Moldova, Jennifer Brush, ne-a declarat în cadrul unui interviu, că negocierile pe marginea problemei transnistrene decurg dinamic, chiar dacă, spune ambasadoarea, soluționarea definitivă a conflictului nu e o chestiune de o zi-două. Am rugat-o mai întâi pe Jennifer Brush să facă câteva concluzii ale întâlnirii de la mijlocul acestei luni în formatul 5+2, a patra de la reluarea negocierilor oficiale la sfârșitul anului trecut.

Jennifer Brush: După cum știți, am fost implicată în reglementarea mai multor conflicte în lume și vă pot spune că sunt cu adevărat impresionată de viteza cu care se desfășoară aceste negocieri. Soluționarea multora dintre subiectele pe care le abordăm în cadrul actualelor negocieri a durat cu mult mai mult timp în cadrul tratatelor în alte părți ale lumii. Spre deosebire de unele opinii exprimate în presă cu privire la caracterul lent al negocierilor, părerea mea este contrară opusă: am făcut progrese remarcabile într-un interval de timp foarte scurt.

În particular, am în vedere înțelegerea privind nostrificarea, recunoașterea reciprocă a diplomelor. Recunoașterea reciprocă a instituțiilor superioare este un aspect important, iar faptul că a fost adoptată o decizie comună și că există voință politică va ajuta la soluționarea acestei probleme, în așa fel încât oamenii din întreaga țară să poată studia, trăi și lucra folosindu-și studiile în orice parte a lumii. Aceasta este o realizare enormă. Bineînțeles că trebuie să se mai lucreze la detalii. Însă faptul că există voință politică și că părțile au convenit asupra acestui aspect îmi conferă optimism și cred că viața oamenilor din această regiune

s-a îmbunătățit miraculos în ultimele săptămâni, sub acest aspect al recunoașterii diplomelor de studii.

După cum știți, avem în discuție trei coșuri de probleme. Al doilea este așa-numitul „coș umanitar”. În cadrul acestui coș, am reușit să convenim pe moment două chestiuni – crearea unor forumuri: pe drepturile omului și pe societatea civilă. Am convenit asupra creării unui grup de lucru pe drepturile omului, parte a grupului de lucru pe instituțiile de forță, care va include reprezentanți ai structurilor de forță de pe ambele maluri ale Nistrului și experți internaționali pe drepturile omului. Avem de asemenea acordul de a crea un for al societății civile în cadrul căruia reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale de pe ambele maluri ale Nistrului se vor întâlni și vor discuta despre subiectele care îi preocupă.

Acest coș – așa numitul coș umanitar – în mod tradițional în cadrul negocierilor este tratat ca fiind un aspect secundar soluționării politico-militare a conflictului, subiect considerat de obicei de o importanță prioritară. Și am fost foarte impresionată de inițiativa irlandeză de a scoate în prim-planul discuțiilor acest coș umanitar, plasat

în negocierile tradiționale pe plan secund. Din punctul meu de vedere este foarte important ca în discuțiile despre drepturile omului să fie inclusă și societatea civilă. Astfel încât orice acord la care se va ajunge să fie analizat din diferite puncte de vedere, inclusiv din perspectiva societății civile. Dorim să avem un for neutru unde s-ar putea discuta despre presupusele încălcări ale drepturilor omului.

Așadar, din punctul de vedere al duratei negocierilor, este important că am reușit să conferim o importanță prioritară chestiunilor de ordin umanitar.

Mai sunt și alte subiecte importante asupra cărora s-a ajuns la anumite înțelegeri, dar unde încă trebuie să se mai lucreze. Avem două proiecte de documente în discuție acum – unul pe educație și cel de al doilea pe libertatea de circulație. Sunt chestiuni pe care ambele părți le-au indicat ca având o importanță prioritară și, prin definiție, chestiunile de felul acesta sunt foarte greu de soluționat. Avem însă documente în lucru care, cred eu, ne vor apropia de găsirea unei înțelegeri pe aceste chestiuni.

În ceea ce privește problemele legate de educație, bineînțeles că avem în vedere o rezoluție pe școlile cu predare în grafia latină din Transnistria. Și am avut și unele recomandări referitoare la felul în care vedem rezolvarea acestei probleme.

În ceea ce privește libera circulație, chestiunea pe care ne concentrăm acum este deschiderea podului de la Gura Bâcului. Nu există rațiuni tehnice sau financiare care ar împiedica deschiderea acestui pod. Deci, redeschiderea podului nu se rezumă la careva probleme tehnice sau financiare. Există alte chestiuni care se doresc a fi soluționate împreună cu deschiderea podului. Din nou, avem și aici un proiect de document și sperăm ca experții de pe ambele maluri să se poată întâlni cât se poate de des pentru a soluționa și această problemă. Preliminar, s-a convenit ca negociatorii principali ai grupurilor de lucru să se întâlnească săptămânal de acum înainte.

■ **Lina Grău:** Am rugat-o pe ambasadoarea Jennifer Brush să ne dea mai multe detalii privind forumul societății civile și al presei, despre constituirea căruia s-a convenit la Viena. În ce va consta activitatea acestora?

■ **Jennifer Brush:** Ideea a venit din partea președinției irlandeze a OSCE. În ceea ce privește modul în care va funcționa acest for, vom prelua foarte mult din experiența pe care au acumulat-o irlandezii în procesul de reglementare a conflictului lor, pentru a aplica cele mai bune practici aici, în Moldova. În această ordine de idei, am făcut un schimb de opinii cu președintele în exercițiu al OSCE, care a vizitat recent Chișinăul, vizită în timpul căreia am discutat despre aceste lucruri pentru a le planifica în cel mai bun mod posibil.

■ **Lina Grău:** Doamna Ambasadoare, ați preluat mandatul într-o perioadă care se spune că este una extrem de favorabilă: au fost reluate, după

șase ani de stagnare, negocierile oficiale, iar tratativele merg destul de dinamic. Totuși, nu s-a ajuns încă la discutarea unor probleme sensibile care țin direct de statutul viitor al regiunii transnistrene. Cum apreciați perspectiva pe termen mediu și lung a reglementării transnistrene? Se poate ajunge la o soluție în termeni restrânși, sau reglementarea va dura totuși ceva timp?

■ **Jennifer Brush:** Dacă e să discutăm despre negocieri pe termen scurt, mediu și lung, cred că pe termen scurt important este să se construiască încrederea între părți. Este important să se ajungă la anumite înțelegeri pe chestiuni, ca să zic așa, tehnice, ceea ce va constitui un prim pas esențial pentru a crea o încredere în faptul că părțile pot nu doar să ajungă la anumite înțelegeri, dar sunt capabile să le și implementeze. Și, în același timp, pentru a demonstra populației că implementarea acestor soluții aduce îmbunătățiri vieții curente.

Pe termen mediu ne propunem să găsim soluții pentru chestiuni mai sensibile – am menționat două: educația și libera circulație. Cunoaștem dezacordul care persistă în aceste două aspecte și știm că va fi mai dificil să se găsească o soluție. Dacă veți arunca o privire pe aceste documente, veți vedea că am convenit cam 50 la sută din textul acestora. Însă mai avem 50 la sută și aceasta este partea cea mai dificilă. Pe termen mediu sper să fim în stare să finalizăm soluțiile pentru educație și libera circulație.

Mai avem câteva chestiuni în coșul trei, coș care ține de aspecte de securitate și statut și despre care ambele părți au fost de acord că sunt de importanță majoră – este vorba despre forțele de ordine și lupta cu consecințele situațiilor excepționale. Însă partea transnistreană, și le-am spus acest lucru deschis, și politizează al treilea coș și nu dorește

să discute chestiunile incluse în acesta. Cel puțin aceasta a fost poziția în timpul ultimelor runde de negocieri.

Precum am spus, ei politizează pachetul trei. Am spus de asemenea părții transnistrene, precum și celorlalte părți implicate în negocieri, că, de fapt, toate pachetele se reduc, până la urmă, la problema statutului. Și, deci, indiferent de ce probleme se discută, într-un final, statutul devine soluția ce ar rezolva aceste chestiuni. Astfel încât nu putem evita să discutăm despre statut.

Poate mă repet, dar cu toții știm rezultatul la care se va ajunge – o Republică Moldova în frontierele sale recunoscute internațional, integră teritorial și intactă din punctul de vedere al suveranității, cu un statut special pentru Transnistria. Cunoaștem că acesta va fi rezultatul final. Cum va fi numit acest statut și cum va arăta el într-un final, aceste lucruri trebuie discutate.

Din punctul meu de vedere, este clară direcția în care merge Europa. Uniunea Europeană și Consiliul Europei se îndreaptă spre o descentralizare care are loc în întreaga Europă. Astfel, este clar că o parte a soluției este descentralizarea competențelor și în Republica Moldova.

■ **Lina Grău:** Aș vrea să vorbim și despre problema schimbării statutului sau a formatului trupelor de pacificare de pe Nistru. Subiectul este viu discutat în societate. Chișinăul insistă asupra faptului că această misiune și-a îndeplinit deja sarcina pentru care a fost creată și trebuie reformatată. Care este viziunea OSCE pe acest subiect?

■ **Jennifer Brush:** Cred că trebuie să soluționăm conflictul și, odată cu soluționarea acestuia, nu va mai fi nevoie de prezența pacificatorilor. Sunt de părerea, însă, că atenția tuturor părților implicate în conflict trebuie axată pe soluționarea conflictului și

lipsirea pacificatorilor de orice motiv de a fi prezenți aici.

Nu vreau să mă implic în niciun fel în politica internă a Republicii Moldova, însă de exemplu marșul unirii din 16 septembrie poate fi folosit de unii ca o justificare a prezenței trupelor de pacificare. Asemenea evenimente pot fi folosite pentru a spune: „Vedeți! Scopul Moldovei este de a se uni cu România”. Nu voi comenta astfel de evenimente, însă ele pot servi ca o justificare a continuării prezenței pacificatorilor.

Am impresia că există o disonanță atunci când vorbim despre retragerea pacificatorilor și apoi organizăm aceste marșuri unioniste. Din punctul meu de vedere, al unui străin, acest lucru este un pic contradictoriu. Adesea partea rusă mă întreabă despre unioniști. Pe de altă parte, politicienii moldoveni mă roagă să comentez. Și mi se creează impresia că există motive clare pentru transnistreni să fie îngrijorați. Nu sunt de acord cu această opinie, însă vreau să atenționez asupra faptului că aceste declarații și acțiuni justifică transnistrenilor și rușilor ideea că există totuși un pericol, idee cu care, subliniez, nu sunt de acord. Deci, îmi este greu să vă răspund la întrebarea: de ce nu insist asupra retragerii pacificatorilor atunci când aud o astfel de retorică circulând liber în acest areal.

Însă desigur, cred în libertatea de exprimare și în libertatea de întrunire.

Lina Grău: Se mai menține în discuțiile formale și informale subiectul respectării de către Rusia a înțelegerilor de la Istanbul? De ce nu este ridicat subiectul continuării retragerii munițiilor din regiunea transnistreană? Moscova spunea că Igor Smirnov se împotrivesc acestui proces – acum Smirnov nu mai este la putere, deci argumentul nu mai este valabil.

Jennifer Brush: OSCE rămâne devotat mandatului său convenit de către

toate țările participante la summitul ministerial din Istanbul în 1999. Acest mandat se rezumă la asigurarea transparenței retragerii și distrugerii munițiilor și a armamentului rusesc și coordonarea asistenței financiare și tehnice pentru facilitarea acestor retrageri și distrugerii.

De la sosirea mea, în public și în cadrul sesiunilor Consiliului Permanent al OSCE, am repetat angajamentele noastre în cadrul acestui mandat și am făcut apel către delegația Rusiei să acorde sprijin. Pe lângă aceste retrageri, care constituie un angajament internațional, prezența acestei cantități enorme de muniții cu termen expirat este un pericol pentru sănătatea publică, ceea ce atrage interesul tuturor de a îndeplini aceste angajamente.

Lina Grău: Doamnă Ambasadoare, dumneavoastră ați venit relativ recent în funcție. Cum percepeți societatea din Republica Moldova la nivel de mentalități, de atitudini? Cum ați caracteriza-o?

Jennifer Brush: Este, în mod cert, o societate traumatizată după conflict. În orice societate traumatizată de conflict oamenii tind spre o retorică populistă, spre teorii populiste. Însă, cu siguranță, viitorul Republicii Moldova este de a deveni o țară multiculturală, diversă, multiethnică, care va îmbrățișa toată diversitatea și diferențele sale.

La moment, oamenii nu tind prea mult să îmbrățișeze această diversitate. Se accentuează mai mult diferențele între ei, în dependență de ce limbă vorbesc, sau de ce etnie sunt. Acest lucru este regretabil. Sunt sigură însă că va veni ziua când oamenii vor îmbrățișa această diversitate și o vor privi ca pe o bogăție a Moldovei.

Atunci când am venit aici, ca străin, ceea ce m-a fascinat cel mai mult a

fost diversitatea și multitudinea de etnii. Dacă aș fi un investitor care ar veni să facă afaceri aici, acest aspect de asemenea ar fi unul atractiv pentru mine.

Lina Grău: Aceeași întrebare și vizavi de regiunea transnistreană, pentru că mergeți des acolo și vă ocupați de această zonă.

Jennifer Brush: Același răspuns. Cei de acolo sunt de asemenea o societate traumatizată de conflict. Uneori, în cadrul conflictelor fiecare se pretinde victimă și nimeni nu dorește să fie agresorul. La fel și în acest conflict – ambele părți se consideră victime și ambele consideră că partea opusă este agresorul, ceea ce nu este o atitudine sănătoasă.

Însă principala diferență între aceste două societăți este că Moldova a avut oportunitatea să interacționeze mult mai mult cu restul lumii, pentru că are granițe deschise. Oamenii au putut călători liber și vedea lumea. Astfel încât sunt destul de impresionată de moldoveni, în mod special de generația tânără pe care am cunoscut-o – cei care au avut posibilitatea să călătorească în Europa, în Statele Unite ale Americii, să meargă la traininguri și la studii. Sunt impresionată de această deschidere către lume și de complexitatea oamenilor de aici. Petrec foarte mult timp la Chișinău și văd că tinerii din Chișinău chiar doresc să facă parte din lumea modernă și să poată călători liber în restul Europei de Vest, precum și în Statele Unite.

Transnistrenii nu au avut această oportunitate și acest lucru a avut un impact asupra societății. Ei nu au putut călători liber în toate direcțiile. Călătorind prin Transnistria, puteți vedea tineri care nu au avut oportunitatea de a fi expuși aceleiași diversități de idei ca cei din partea

dreaptă a Nistrului. Iată de ce sunt încurajată de interesul manifestat de partea transnistreană pentru libera circulație. Aceasta va crea mai multe oportunități pentru tineri, astfel încât ei să poată călători mai liber în întreaga Europă.

Izolarea de mulți ani de pe timpul lui Smirnov are efecte vizibile acum în Transnistria. Însă sunt impresionată de faptul alegerii lui Evghenii Șevciuk. El a apelat la tinerii care sunt interesați să vadă restul lumii, a apelat la rețelele de socializare. Cred că rețelele de socializare oferă în sine o oportunitate tinerilor din Transnistria să fie expuși ceva mai mult diversității de idei. Admir acest lucru.

■ **Lina Grău:** În concluzie la ceea ce ați spus mai sus, oamenii de pe cele două maluri ale Nistrului sunt mai mult asemănători, sau mai mult diferiți?

■ **Jennifer Brush:** Nu uitați că puneți această întrebare unui cetățean american. Noi, americanii, trăim și respirăm cu ideea că toți oamenii sunt creați egali.

■ **Lina Grău:** Și atunci, poate chiar în continuare a ceea ce discutăm mai sus, vreau să vă mai întreb cum vedeți perspectiva europeană a Republicii Moldova? Este o perspectivă reală?

■ **Jennifer Brush:** Dacă veți analiza dinamica vizitei cancelarului Angela Merkel și modul în care a comunicat ea cu primul ministru Vlad Filat veți vedea o demonstrație a unei bunăvoințe enorme față de Republica Moldova. Alte vizite ale oficialilor Comisiei Europene sau ai Serviciului de Acțiune Externă demonstrează de asemenea interesul enorm de care dă dovadă Bruxellesul pentru ca Moldova să devină o poveste de succes.

Va deveni sau nu Moldova membră al Uniunii Europene, oricum pașii făcuți de această guvernare pentru a se alinia la standardele UE sunt admirabili și dificili.

Este de asemenea clar că soluționarea conflictului transnistrean este un pas crucial către statul de membru al Uniunii Europene.

Extinderea europeană este o idee atractivă pentru europeni. Însă dacă veți privi la poziția geografică a Republicii Moldova, veți vedea că nu se reduce totul la o expansiune europeană cu orice preț. Există un interes puternic pentru o Moldovă democratică, prosperă și stabilă, pentru o rută comercială, așa cum a fost Moldova în mod tradițional între Est și Vest. Cred că există și un interes considerabil pentru dezvoltarea regiunii Mării Negre și a regiunii Dunării. În plus, aceasta este o zonă care are un potențial economic considerabil nu doar pentru investitorii europeni, ruși, ucraineni sau turci, ci și pentru oamenii ce locuiesc aici în regiune. Este unul dintre motivele pentru care pun un mare accent pe deschiderea podului de la Gura Bâcului.

■ **Lina Grău:** Există în societatea moldovenească opinia potrivit căreia Transnistria ar fi un impediment în apropierea Republicii Moldova de Uniunea Europeană. Care este răspunsul dumneavoastră la acest punct de vedere?

■ **Jennifer Brush:** Din contra, este o oportunitate. Ambele părți știu că soluționarea conflictului va oferi beneficii economice pentru toată lumea. Deci, este o oportunitate pentru toți oamenii ce locuiesc pe ambele maluri ale Nistrului de a avea condiții de trai mai bune.

■ **Lina Grău:** Care sunt proiectele cele mai importante pe care le derulează

OSCE în Republica Moldova?

■ **Jennifer Brush:** Mandatul nostru este soluționarea conflictului prin consolidarea democrației și a altor principii OSCE. Însă Misiunea OSCE realizează de asemenea și alte proiecte. Mi-ar plăcea să cred că toate proiectele ajută la soluționarea conflictului și promovarea democrației și a drepturilor egale în întreaga regiune.

Avem proiecte care susțin egalitatea de gen și de lupta împotriva traficului de ființe umane, proiecte scopul cărora este de a contribui la crearea unui mediu de viață mai bun pentru moldoveni.

Câteva proiecte importante asupra cărora lucrează OSCE țin de monitorizarea electorală și supravegherea generală a sistemelor electorale. Am avut mai multe activități în Republica Moldova în acest domeniu și le vom continua, pentru a asigura alegeri transparente, deschise, corecte pe întreg teritoriul țării.

Un proiect recent care îmi place în special ține de instruirea și încurajarea femeilor politicieni, proiect care presupune traininguri în colectarea de fonduri, în desfășurarea de campanii și în abilitățile de a fi un oficial într-o funcție eligibilă. Există tot mai multe studii academice care demonstrează o legătură directă între statutul femeii și prosperitatea societății.

În această vară am organizat de asemenea o școală de liderism pentru femei tinere de pe ambele maluri ale Nistrului. Am fost încurajată să văd tinere exprimându-și nu doar interesul pentru a studia, dar și pentru a schimba situația din țară.

Relațiile dintre Chișinău și Kiev. Republica Moldova are așteptări mari de la președinția Ucrainei la OSCE în 2013

■ **Lina Grău:** Republica Moldova este singurul stat din Europa care are doar doi vecini – Ucraina la est și România la vest. De-a lungul anilor, experții în materie de politică externă constatau periodic că relațiile cu vecinii nu erau printre punctele forte ale politicii externe și diplomației moldovene. Astăzi, ne-am propus să discutăm despre relațiile cu Ucraina cu ambasadorul moldovean la Kiev, Ion Stăvilă. L-am întrebat mai întâi dacă în ultimii ani, de când Alianța pentru Integrare Europeană a preluat puterea, diplomația moldovenească a reușit să contrazică impresia creată la un moment dat potrivit căreia relației cu Ucraina nu i se acorda importanța cuvenită.

■ **Ion Stăvilă:** În ultimul timp, în ultimii doi ani, relațiile dintre Chișinău și Kiev s-au intensificat mai mult ca niciodată. Avem un dialog politic la toate nivelele foarte intens și au avut loc în ultimul timp mai multe întâlniri și vizite oficiale, de lucru și cu alte prilejuri pe marginea unor forumuri internaționale la nivel de șefi de stat, de conducători de parlamente, la nivel de prim-miniștri, vizite și întâlniri la nivelul miniștrilor de Externe. Au loc consultări și întâlniri pe linia ministerelor de resort.

Și-a reluat activitatea anul trecut după o pauză îndelungată de vreo șase ani Comisia mixtă de cooperare comercial-economică dintre cele două țări. Cu prilejul acestei Comisii se desfășoară și forumurile economice

care devin un element indispensabil al dialogului structurilor de stat. A sporit considerabil volumul comerțului bilateral. Am atins o cifră record de peste un miliard de dolari. Ucraina este printre primii cinci parteneri comerciali ai Republicii Moldova, ocupând locul doi și trei constant la capitolul exporturi și importuri.

Aș putea să vorbesc încă mult despre felul cum se dezvoltă relațiile bilaterale care vin să infirme această percepție precum că Chișinăul sau Kievul nu le atribuie importanța cuvenită. E adevărat că nu există o culme a perfecțiunii și noi lucrăm anume pentru a face lucrurile să meargă și mai bine. Deci, după cum vedeți, Ucraina este un partener foarte important, și asta, pentru că relațiile cu vecinii sunt printre marile priorități ale politicii noastre externe.

■ **Lina Grău:** Lucrurile concrete care mi le-ați spus țin în mare parte de relațiile economice cu Ucraina. Din punct de vedere politic însă, din punctul de vedere al integrării europene, de ce Kievul este important pentru Chișinău?

■ **Ion Stăvilă:** Pentru perspectiva relațiilor noastre bilaterale o importanță deosebită o au aspirațiile noastre europene. Este foarte important că și Republica Moldova, și Ucraina au același obiectiv considerat în egală măsură și la Chișinău și la Kiev ca prioritatea numărul unu în politica noastră externă – și anume integrarea europeană. Și

Republica Moldova, și Ucraina, ca să vorbim despre fapte concrete, sunt în proces de negociere a unor Acorduri de asociere cu Uniunea Europeană care cuprind trei capitole mari, trei compartimente: dialogul politic, liberalizarea regimului de vize și crearea zonei de liber schimb. Ucraina a încheiat aceste negocieri la sfârșitul anului trecut. Însă Ucraina a început ceva mai devreme decât noi aceste negocieri, în 2008, în timp ce noi le-am inițiat în 2010. Dar am avansat și noi mult, la unele capitole chiar întrecând Ucraina pe direcția integrării europene. Bunăoară, la capitolul liberalizarea regimului de vize, Republica Moldova recent a trecut la cea de a doua fază a realizării Planului de acțiuni privind liberalizarea regimului de vize. Or, Ucraina mai are niște restanțe la acest capitol. Dar spunea că Ucraina deja a încheiat negocierile, a parafat documentul, urmează proceduri tehnice.

E adevărat că există niște dificultăți de ordin politic, care complică într-un fel progresul Ucrainei pe calea integrării europene, dar eu cred că aceste dificultăți totuși vor fi depășite și că Ucraina va continua cu un ritm mai sporit activitățile vizând integrarea europeană. Deci, este foarte importantă, repet, această tendință comună a țărilor noastre de a se integra în UE. Și în momentul în care vom finaliza și noi negocierile pe Acordul de asociere, am în vedere ceea ce ne-a rămas la capitolul crearea Zonei de liber schimb, acest lucru va crea în perspectivă premise mai bune pentru a extinde și aprofunda cooperarea noastră bilaterală cu Ucraina, cooperare care va fi plasată într-un context mai larg, european, ceea ce înseamnă că vor exista niște reguli comune. Și acest lucru ne va facilita foarte mult cooperarea bilaterală.

■ **Lina Grău:** Apropo, despre acest proces de integrare europeană. Chișinăul a fost recunoscut ca fiind lider în inițiativa Parteneriatului Estic, Republica

Courtesy Photo

Moldova este numită ”poveste de succes” la Bruxelles. Cum sunt percepute aceste lucruri în Ucraina? Nu este gelos Kievul pe acest parcurs mai accelerat al Republicii Moldova pe direcția integrării europene?

■ **Ion Stăvilă:** Gelozia este ceva firesc pentru oameni, iar statele sunt reprezentate tot de oameni. Probabil că există o anumită gelozie și poate și invidie pentru faptul că cineva avansează mai repede. Dar nu cred că aceasta este o problemă serioasă și creează careva dificultăți în relațiile noastre, pentru că am avansat noi astăzi într-o anumită direcție, mâine Ucraina ne ajunge din urmă... Eu aș zice că o competiție sănătoasă între țările noastre în contextul integrării europene este ceva chiar normal, este o motivație ca să ne facă să ne mobilizăm să lucrăm mai bine

și să preluăm practica cea mai bună a partenerilor noștri. Cred eu că această competiție ne este chiar de folos.

■ **Lina Grău:** În relațiile bilaterale cu Ucraina, chiar dacă spuneți că acestea nu au fost neglijate, ani de zile au existat niște dosare tensionate, problematice – dosarul proprietăților în special, dosarul frontierei etc. Cum stăm la aceste capitole? Să începem cu proprietățile Republicii Moldova în Ucraina.

■ **Ion Stăvilă:** Reprezentanții ministerelor noastre, dar și a departamentelor de resort lucrează intens asupra realizării obiectivelor fixate în protocolul Comisiei mixte interguvernamentale din anul trecut. Și acolo sunt fixate și aceste obiective – privind definitivarea procesului de demarcare a frontierei, reglementarea

problemelor de proprietate și recunoașterea reciprocă a drepturilor de proprietate asupra obiectelor care ne aparțin reciproc pe teritoriul țărilor noastre. Se mai lucrează și asupra elaborării unui Acord privind funcționarea complexului hidroenergetic de la Novodnestrovsk și a unui Acord privind protecția bazinului râului Nistru și dezvoltarea durabilă a ecosistemului râului Nistru. Avem aceste câteva dosare prioritare, pe care am avansat mult.

De fapt, noi avem două puncte sensibile – în zona localității Giurgiulești, la sud, și la Novodnestrovsk, în partea de nord, acolo unde se află acest complex hidroenergetic. Am avansat pe aceste dosare, s-au elaborat proiecte de documente care urmează să fie aprobate într-o perspectivă apropiată. Se lucrează

chiar în paralel, deja au avut loc câteva reuniuni la nivel de experți pentru elaborarea și pregătirea documentelor finale privind demarcarea frontierei care este punctul final în acest exercițiu ce durează deja de multă vreme, din 1999. Acum lucrurile merg cu mult mai bine și chiar așa spune că se vede lumină la capătul tunelului.

■ **Lina Grău:** Aveți vreă dată orientativă fixată pentru când ar fi de dorit să fie finalizate aceste negocieri cu frontiera și semnat un document?

■ **Ion Stăvilă:** Nu avem o dată fixă, pentru că nu este atât de ușor să stabilești această dată. Mai este un lucru tehnic de făcut care necesită timp.

■ **Lina Grău:** Pentru segmentul transnistrean al frontierei ce soluție s-a găsit? Este legată în vreun fel finalizarea acestui segment de reglementarea transnistreană?

■ **Ion Stăvilă:** Avem progrese semnificative și pe segmentul transnistrean, care după cum se știe nu este controlat efectiv de autoritățile moldovene. Și acolo se desfășoară lucrări de demarcare pe teren. 453 km avem pe sectorul transnistrean, din 1222 km care este lungimea totală a frontierei noastre comune cu Ucraina. Demarcarea a fost făcută în proporție de 80-90 la sută. Deci, lucrările se desfășoară și am avansat mult.

Ne pare rău că reprezentanții administrației regiunii transnistrene nu participă în formatul nostru comun la lucrările Comisiei mixte de demarcare, dar ne bucurăm că ei nu împiedică aceste lucrări, nu pun careva obstacole, nu creează dificultăți și lucrările se desfășoară firesc. Noi considerăm că până la urmă vom găsi o formulă de interacțiune și cu administrația de la Tiraspol, astfel încât împreună cu Ucraina să finalizăm procesul de demarcare și pe sectorul transnistrean.

■ **Lina Grău:** La modul tehnic, specialiștii

în geodezie din partea Republicii Moldova au acces în Transnistria pentru a pune stâlpii de demarcare acolo?

■ **Ion Stăvilă:** Deocamdată lucrările de demarcare se desfășoară pe partea ucraineană, unde au acces toți reprezentanții Republicii Moldova care sunt implicați în aceste lucrări. Deci, stâlpii se instalează pe partea ucraineană. După ce vom încheia aceste lucrări, nu cred că din punct de vedere tehnic va fi dificil, ba cred că va fi chiar mai simplu, de instalat stâlpii și de partea noastră. Lucru care este indispensabil și fără de care nu vom putea considera că procesul de demarcare a fost finalizat.

■ **Lina Grău:** Dacă tot suntem la subiectul transnistrean, vroiam să vă întreb care sunt așteptările Chișinăului legate de faptul că anul viitor Ucraina va deține președinția Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa, unul dintre mediatorii în formatul 5+2?

■ **Ion Stăvilă:** Așteptările noastre din partea Ucrainei, ca de altfel și din partea celorlalți parteneri implicați direct în procesul de reglementare, în primul rând cei din formatul 5+2, sunt mari. Și asta e un lucru firesc. Sunt mari în sensul că ne-am dori ca procesul de reglementare a conflictului transnistrean să se accelereze, să se intensifice și să fie finalizat cât mai curând posibil.

În cazul Ucrainei este vorba despre o țară care cunoaște foarte bine dosarul transnistrean, având în vedere și faptul că Ucraina, fiind o țară vecină, este afectată într-o mare măsură de acest conflict nesoluționat încă. Și de aici vine și un interes firesc al Ucrainei ca să depășim această criză, acest conflict.

Deci, Ucraina este implicată direct în formatul 5+2, cunoaște bine dosarul transnistrean, reprezentantul Ucrainei în ultimul timp este foarte activ în formatul 5+2, este țară vecină, afectată de conflict, interesată de depășirea acestei

crize cât mai curând posibil.

Președinția irlandeză a OSCE, care este pentru acest an, este foarte activă și eficientă. Or, în cazul Ucrainei această președinție poate să fie cu o eficiență dublă, în virtutea factorilor și premizelor de care vă vorbeam mai sus.

■ **Lina Grău:** Republica Moldova și Ucraina mai are și alt format de cooperare – cel al euroregiunilor, în care intră și anumite județe din România. Există la Kiev interes pentru această formă de cooperare?

■ **Ion Stăvilă:** Există cu siguranță. Noi avem de fapt trei euroregiuni comune – Dunărea de Jos, care este o euroregiune trilaterală, din care face parte și România; Prutul de Sus – tot trilaterală cu România; și, mai recent, la începutul acestui an a fost constituită o nouă euroregiune bilaterală doar cu Ucraina – se numește euroregiunea Nistru. Din partea ucraineană aceasta include regiunea Vinița, iar de partea moldovenească - șase raioane limitrofe cu regiunea Vinița. Și inițial a fost o inițiativă de a include în această euroregiune și două raioane din Transnistria – Camenca și Râbnița. Însă fostul lider transnistrean era mai mult împotriva decât pentru. Actualii lideri de la Tiraspol parcă și-au schimbat optica și se pare că sprijină această participare.

De unde vine acest interes pentru euroregiunile noastre comune? Pe de o parte de la participarea noastră activă – a Ucrainei și a Republicii Moldova – în cadrul Parteneriatului Estic. Or, anume Republica Moldova și Ucraina sunt cele mai avansate dintre cele șase state vecine cu UE la Est. Și impulsivitatea cooperării în cadrul euroregiunilor ar putea să ne ofere nouă niște posibilități noi de a obține niște fonduri europene.

Îmi pare rău să constat că în momentul de față nu este valorificat pe deplin potențialul de care dispunem în

cadrul acestei forme de cooperare transfrontaliere, iar de pe altă parte ratăm șansa de a obține niște fonduri europene în acest sens. Interesul este. Inerția ne încurcă. Or, acuma lucrăm și la Kiev, și la Chișinău asupra unor inițiative vizând impulsivarea cooperării în cadrul euroregiunilor.

Se pare că există un entuziasm mai mare în cadrul euroregiunii Nistru. Am comunicat cu administrația regiunii Vinița de exemplu și am constatat că există acest interes. Trebuie doar ca oamenii să se mobilizeze la nivelul administrațiilor locale, pentru că acolo sunt pârgurile. Și am putea să realizăm niște proiecte mari, importante, de infrastructură bunăoară. Există o idee de a construi un pod în zona localității Soroca, care ar lega Soroca și localitatea lampol de partea cealaltă a Nistrului, din Ucraina. Ar fi și alte proiecte care ar putea să contribuie substanțial la intensificarea contactelor interumane, a schimburilor culturale, a comerțului. Eu sper că într-un viitor apropiat noi am putea să reanimăm această formă de cooperare, eventual prin realizarea unei întâlniri la nivel înalt Republica Moldova – Ucraina sau chiar a unei întâlniri trilaterale și cu participarea României.

■ **Lina Grău:** V-am întrebat cât de importantă este Ucraina pentru Republica Moldova. Aș vrea să-mi spuneți însă și cum se simte prezența moldovenilor în Ucraina? Cum se manifestă aceasta?

■ **Ion Stăvilă:** Se simte mult prezența moldovenească la Kiev și în Ucraina în general, pentru că în Ucraina există cea mai numeroasă diasporă moldovenească, adică cea mai mare comunitate de moldoveni are locuiesc în afara Republicii Moldova. Acolo ei, frații noștri, locuiesc istoric în localitățile moldovenești din timpuri străvechi. Ei se dezvoltă și își păstrează identitatea lor culturală, etnică, lingvistică. Eu am vizitat de nenumărate ori aceste localități - și în regiunea Cernăuților, și în regiunea Odesei. Îi sprijinim cum putem - și cu literatură pentru copii și pentru grădinițe, și cu pregătirea cadrelor didactice, a cadrelor din domeniul culturii, cu schimburi de studenți. Adică tot ceea ce contribuie la păstrarea și dezvoltarea identității etnice și culturale a acestei comunități. Ei sunt organizați în asociații, se întrunesc periodic. Noi îi invităm la activitățile organizate de ambasadă. De exemplu, anul acesta am organizat la Kiev *Sărbătoarea Mărțișorului*, la care am invitat

cunoscuta formație etno-folclorică Ștefan-Vodă, care s-a bucurat de un succes foarte mare.

Din luna noiembrie a anului trecut – vreau să vă spun lucrul acesta cu mândrie – pe teritoriul Lavrei Pecerska din Kiev funcționează o parohie moldo-română. În catedrala principală de pe teritoriul Lavrei, care se numește Adormirea Maicii Domnului (de altfel acolo unde este înmormântat Petru Movilă – marele nostru înaintaș, mitropolit al Kievului, moldovean de origine), se face slujba în limba română în fiecare duminică. Mergem cu familiile, cu colegii de la ambasadă, în fiecare duminică la această slujbă făcută de doi frați tineri – Dumitru și Nicolae Popescu, din regiunea Cernăuților, români de origine.

Deci, după cum vedeți, diaspora noastră este vizibilă în Ucraina. Trebuie să recunoaștem că trebuie să facem mai mult pentru a-i sprijini pe frații noștri din Ucraina și noi lucrăm în această direcție.